

Kaut Latvija nav izteikti reliģiska valsts, kur pierība kādai konfesijai nosaka visu dzīves ritu, mēs katrā himnas dziedājumā lūdzam Dievu svētīt Latviju. Reliģisko organizāciju iesniegtie pārskati par 2021. gadu uzrāda 1 334 315 cilvēkus, kas oficiāli ir draudžu locekļi un paralēli lielākajām baznīcām pārstāv vēl 29 dažādu reliģisko konfesiju uzskatus. Lielākais ticīgo skaits ir tradicionālo draudžu savienībām – Latvijas Evaņģēliski luteriskajai baznīcai (LELB), Romas katoļu baznīcai, Latvijas Pareizticīgajai baznīcai un senpareizticīgajiem kristiešiem jeb vecticībniekiem. Šīs ir organizācijas, kas ilgstoši veidojušas mūsu zemes sakrālo telpu – gan garīgā, gan materiālā mantojuma kontekstā. Šo konfesiju kulta celtnes ir mūsu pilsētu un lauku ainavas neatņemama sastāvdaļa, arhitektūras un mākslas izcili piemēri, mūsu kopīga bagātība un arī atbildība. Valstiski rūpes par materiālo mantojumu pārstāv Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, bet ar savu labo gribu jau daudzus gadus finansējuma konkursu sakrālā mantojuma saglabāšanai izsludina Rietumu Bankas dibinātais "Nākotnes atbalsta fonds" (NAF). Kāpēc?

Aglonas bazilika, I. Vasiljeva skulptūru restaurācija.

Lai svētība turpinās

Elvita Ruka

Foto no Nākotnes Atbalsta fonda arhīviem

Braucam iepazīt

Ar Rietumu bankas un vēlāk ar NAF labdarības projektiem ilgstoši darbojas fonda valdes priekšsēdētāja **Inga Šina** – viņa atceras, kā sakrālais mantojums ienācis viņu uzmanības lokā.

"Kopš banka attīstījās par stabilu un pelnošu uzņēmumu, pie mums vērsās dažādu baznīcu pārstāvji ar lūgumiem pēc palīdzības savu objektu glābšanā. Vieniem tie bija neatliekami darbi, lai ēka varētu funkcionēt, citi

vēlējās ko atjaunot, restaurēt vai pētīt. Sākotnēji mums nebija tālejošu mērķu vai atsauces, piemēram, uz "desmitās tiesas" jeb kristietībā pieņemto ziedojuma principu. Mēs katru lūgumu izvērtējām atsevišķi, izejot no reālās situācijas. Pēc pāris gadiem sapratām, ka esam atbalstījuši jau vairākus sakrālos objektus – redzam atdevi un jūtam gandarījumu. Kopīgi izlēmām, ka tas varētu būt pastāvīgs un ilglaicīgs atbalsta mehānisms. Saprātām, ka sakrālais mantojums ir ļoti daudzveidīgs, restaurācijas vajadzības arī – mēs nevarām palīdzēt visiem, tāpat nevarām

finansēt apjomīgus darbus. Princips, pie kura nonācām diskusiju un praktiskās darbības ceļā, ir samērā vienkāršs – vienlīdz atbalstām visas tradicionālās konfesijas (luterāņi, katoļi, pareizticīgie, vecticībnieki, jūdaiisti) un nosedzam visus Latvijas reģionus. Tāpat mūsu finansējums ir skaidri definēts – tas tiek materiālo pieminekļu restaurācijai, summas ir norādītas jau nolikumā. Jāsecina, ka izvēlētais mehānisms ir bijis pareizs – vienmēr esam saņēmuši daudz vairāk pieteikumu, nekā spējam atbalstīt, un nekad neesam vilušies rezultātā. Tas iepriecina."

Inga Šina: "Mums ir izcili pieminekļi, augsta mākslinieku un amatnieku meistarība, kas noteikti ir saglabājama nākotnei un dod gaišumu arī šodien."

Inga Šina uzsver, ka fonda pārstāvji nekad nav jutušies kā sakrālā mantojuma eksperti, kas

pārzina specifiskas restaurācijas nišas. Tāpat fonds apzināti uztur ekumenisko principu, tradicionālās reliģijas nešķirojot pēc kādām prioritātēm. Tās visas vienādi ir cietušas no padomju laika ateisma, to materiālais mantojums ir bojāts apzināti, neapzināti un iet bojā arī no neizbēgamās novecošanas – ir ļoti būtiski mākslas vērtībām atdot pirmreizējo izskatu.

"Jā, skaistums, bijusī godība ir viens no principiem, ko ļoti respektējam. Mūsu baznīcas ir tik skaistas! Kamēr tam pastiprināti nepievēršas, to var arī neuzzināt. Mums ir izcili pieminekļi, augsta mākslinieku un amatnieku meistarība, kas noteikti ir saglabājama nākotnei un dod gaišumu arī šodien. Kāpēc cilvēki apmeklē baznīcu? Acīmredzot viņi rod atbildes uz kādiem būtiskiem dzīves jautājumiem, sajūt patvērumu, lūdz palīdzību. Skaista, sakopta sakrālā vide noteikti veicina šo garīgo dzīvi, padara pilnīgu. Ne velti pasaules lielākie mākslas šedevri gadsimtiem ilgi ir tapuši tieši sakrālajās celtnēs vai garīgās tematikas iedvesmoti."

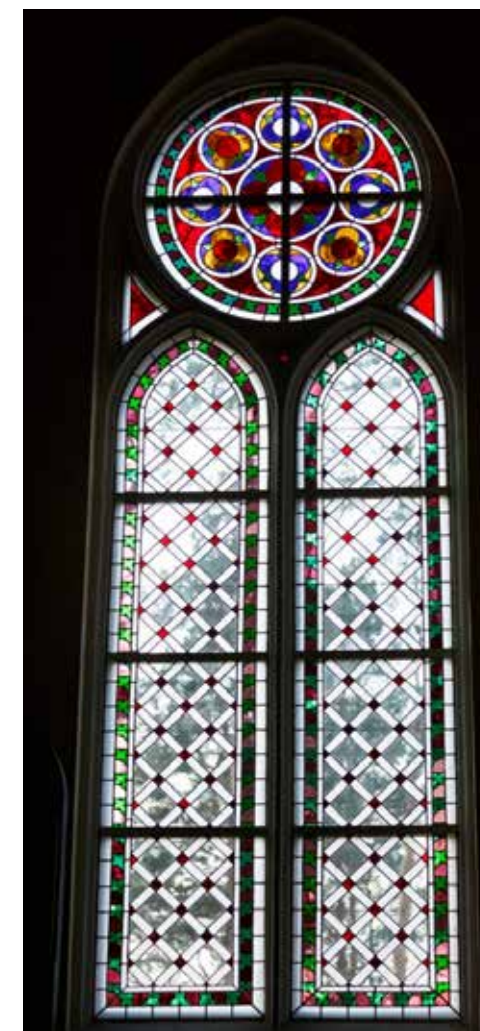
Latvijas situācija ir īpaša – mums vienlīdz daudz un mākslinieciski augstvērtīgas ir dažādu konfesiju baznīcas, kas celtas un krāšņotas vairākos vēsturiskajos

stilos un to sintezē. Lai apzinātu visu mūsu mantojuma daudzveidību, šīs mākslas vērtības ir jāskata tikai autentiskā vidē – jāapmeklē baznīcas, kad to durvis ir atvērtas. Mazajos lauku dievnamos tas var būt arī reizi mēnesī vai pat retāk, bet tas nemazina tur esošā interjera un mākslas priekšmetu vērtību. Tā kā Latvijā nav vienota reliģiju muzeja vai sakrālā mantojuma centra, tad šīs jomas apguve ir iespējama tikai divos veidos – vai nu klātienē apceļojot dievnamus, vai iepazīstot tos ar grāmatu, izstāžu, pētniecības materiālu palīdzību.

"Arī mēs kā fonds esam iestājušies par sakrālā mantojuma popularizāciju. Pirmkārt, mēs esam atbalstījuši vairāku Latvijas dievnamu arhitektūrai un mākslai veltītu izdevumu tapšanu – tiem ir svarīga zinātniska un izziņas nozīme. Ir iespēja skatīt un apbrīnot mākslas vērtības, ko klātienē ne visi var apmeklēt. Esam domājuši arī par savu atbalstīto pieminekļu popularizāciju – kā tos parādīt plašākai sabiedrībai. Daļu esam apkopojusi kalendārā, citus grāmatā, kas būs veltīta fonda 15 gadu jubilejai. Katru reizi, kad izsludinām konkursu, tad saņemtos pieteikumus rūpīgi skatām. Sazināties ar cilvēkiem, saprotam,

kāda ir draudze, vai ir atbildīgi cilvēki istenošanai un cik ļoti būtisks ir mūsu atbalsts. Jo ne visur un visiem objektiem ir labi projekti rakstītāji, bet pati vajadzība pēc restaurācijas varbūt ir lielāka. Tāpēc visur arī aizbraucam un apskatām objektu uz vietas. Tas vienmēr ir pārsteigums un jauna atklāsmē, jo autentiskā vide vienmēr atšķiras no tā, kas redzams fotogrāfijās un aprakstīti pieteikumā. Šīs tikšanās dievnamos arī ir pārliecinājušas mūs, cilvēkus ar pavisam atšķirīgu profesiju un darba vidi, ka sakrālais mantojums Latvijā ir bagātīgs, vērtīgs un ir pelnījis daudz lielāku sabiedrības uzmanību. Tāda institūcija kā muzejs vai kāds vienots sakrālā mantojuma izziņas centrs – tā ir valsts funkcija. Mēs darām to, ko uzskatām par būtisku un ko varam praktiski izdarīt – piešķiram finansējumu atsevišķu baznīcu un mākslas priekšmetu restaurācijai, kā arī savu iespēju un kompetences robežās rūpējamies par sakrālā mantojuma popularizāciju."

Katru gadu pēc atbalsta projekta realizācijas fonda pārstāvji tiek ar lielāko konfesiju vadību un izvērtē padarīto, bet kopš ilgtermiņa projekta uzsākšanas par ekspertiem un padomdevējiem pieteikumu izvērtēšanā tiek pie-

Viļakas Vissvētās Jēzus Sirds Romas katoļu baznīcas atjaunotā vitrāža.

Mālpils evaņģēliski luteriskā baznīca – 19. gs. bronzas lustra pirms un pēc restaurācijas.

aicināti Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes profesionāļi.

"Mēs kā finanšu pasaules pārstāvji nevaram būt speciālisti mākslas pieminekļu izvērtēšanā un restaurācijā. Tāpat mums nav informācijas par valsts finansējuma apriti – kas kurai baznīcai jau piešķirts citos konkursos, kā kura draudze un meistari tiek galā ar projektu realizāciju. Tāpat respektējam valsts institūcijas piešķirtos statusus – kurš piemineklis ir valsts nozīmes, kurš reģiona vai vietējās, kāpēc cits ir izcilāks, bet cits mazāk nozīmīgs. Tāpēc sadarbība ar Nacionālo kultūras mantojuma pārvaldi (NKMP) mums ir loģiska, lietišķa un patīkama. Strādājam viena mērķa labā – lai sakrālā mantojuma izcilākās vērtības

tiktu saglabātas nākamajām paaudzēm. Ieklausāmie viens otru un respektējam situāciju, tāpēc šī gada konkursa nolikums ir tapis pēc NKMP ieteikuma un būs veltīts kustamo mākslas priekšmetu restaurācijai."

Izcelt vērtības

Nacionālās kultūras mantojuma pārvalde ir tā institūcija, kas īsteno valstisko stratēģiju mūsu nacionālo materiālo vērtību apzināšanā, izvērtēšanā, sargāšanā, glābšanā, popularizēšanā – darba lauks ir plašs, un pieminekļu daudz. Šobrīd valsts aizsargājamo pieminekļu sarakstā ir gandrīz 10 000 objektu, no kuriem sakrālais mantojums skaitliski ir lielākā sadaļa – tie ir gan arhitektūras, gan mākslas pieminekļi, kā arī pilsētbūvniecības un vēsturisko centru daļa. Kopumā Latvijā ir aptuveni astoņi simti sakrālo būvju, no kurām teju

puse ir valsts aizsargāti pieminekļi. Atzīstot sakrālā mantojuma īpašo specifiku un nozīmi, kopš 2017. gada ir pieņemts Sakrālā mantojuma saglabāšanas finansēšanas likums. Atkarībā no budžeta iespējām ik gadu šīs programmas ietvaros tiek sadalīts finansējums aptuveni viena miliona eiro apmērā, kaut vajadzības objektīvi būtu aptuveni četras reizes lielāks. Šis ir nozīmīgākais valstiskais finansējums sakrālajam mantojumam, kura ietvaros tiek veikti sarežģītākie un dārgākie glābšanas, rekonstrukcijas un restaurācijas darbi. Cits finansējuma veids, ko administrē un uzrauga NKMP, ir ikgadējās pieminekļu glābšanas un restaurācijas programmas, kas piešķir mazāka apjoma līdzekļus neatliekamajiem darbiem – tajās var piedalīties visu pieminekļu īpašnieki un apsaimniekotāji, tostarp sakrālā mantojuma kopēji. Tomēr vajadzību vienmēr ir vairāk, tāpēc NKMP ir gandarīta par sabiedrisko organizāciju un privātā biznesa palīdzību sakrālā mantojuma saglabāšanā. "Nākotnes atbalsta fonds" šajā jomā ir uzticams un ieinteresēts partneris, kas ir atvērts sadarbībai ar jomas ekspertiem.

"Fakts, ka šis fonds 16 gados ir sniedzis atbalstu vairāk nekā 60 ar sakrālā mantojuma restau-

rāciju saistītiem projektiem, Latvijas kontekstā ir unikāls. Tas apliecina fonda mērķtiecīgu un praktiski apdomātu darbību sakrālā mantojuma restaurācijas labā," uzskata Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes vadītājs **Juris Dambis**. Tieši pēc viņa ieteikumiem ir izvēlēta šī gada jaunā prioritāte – "kustamie pieminekļi". Tie ir atsevišķi mākslas un rituālie priekšmeti, gleznas, ikonas, lustras, svečturi, lūgšanu grāmatas, tekstilijas, mēbeles un citi ar sakrālo praksi saistīti objekti, kas nav arhitektūras un interjera detaļas. Tie ir vērtība paši par sevi un bieži ir izcili mākslas un amata prasmes paraugi – kā pārvietojami objekti tie ir arī visai apdraudēti.

"Kustamie mākslas priekšmeti ir vistrauslākā Latvijas kultūras mantojuma daļa. Liela daļa no šiem priekšmetiem ir zuduši vai iznīcināti padomju okupācijas režīma laikā. Nelikumīgas darbības tos turpina apdraudēt arī mūsdienās – tos var nozagt, bez atļaujas pārvietot, noslēpt vai sabojāt. Arī atbildīgu saimnieku rokās šie priekšmeti turpina bojāties no vecuma vai laikus neveiktas konservācijas. Tiem ir vajadzīgi zinoši restauratori un konsultācijas," skaidro pārvaldes vadītājs. Viņš norāda uz vēl kādu aspektu – bieži šie kustamie

Juris Dambis: "Kustamie mākslas priekšmeti ir vistrauslākā Latvijas kultūras mantojuma daļa. Tiem ir vajadzīgi zinoši restauratori un konsultācijas."

mākslas pieminekļi atrodas kādās privātās rokās vai ir nobēdzināti bēniņos, pagrabos, nez kur. To vērtība vai nu nav saskatīta, vai arī iegūšanas apstākļi nav visai skaidri. Kustamie priekšmeti mēdz mainīt īpašniekus, lai arī to vietai vajadzētu būt sākotnējai – ideālā gadījumā tiem jākalpo tajā baznīcā, kuras iekārtai tie ir izgatavoti vai nopirkti.

"Lai viss būtu korekti, šajā konkursā ir īpašs noteikums – restaurācijas atbalstam izvēlētajam objektam ir jābūt valsts aizsargātam kultūras piemineklim vai arī tādām, kuru Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde ir novērtējusi kā iekļaujamu valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā un par to ir sa-

PRAKTISKAIS CEĻVEDIS

- NAF sadarbībā ar NKMP rīko projektu konkursu, lai veicinātu Latvijas sakrālā mantojuma – kustamu sakrālu priekšmetu (objektu) – saglabāšanu un kvalitatīvu restaurāciju.
- Kopējais projektu konkursa finansējums ir līdz 25 000, 00 EUR (divdesmit pieci tūkstoši eiro).
- Vienam projektam piešķiramais NAF finansējuma apmērs ir līdz 3000,00 EUR (tris tūkstoši eiro).
- Projekta pieteikums iesniedzams no 2023. gada 3. aprīļa līdz 2023. gada 15. maijam (pasta zīmogs vai e-pasta datums), aizpildot pieteikuma veidlapu un pievienojot papildu nepieciešamo informāciju, kas norādīta "www.naf.lv".
- Izvēlētajiem objektiem vēlams publiska pieejamība vai vismaz speciāli organizētas apskates iespējas ne retāk kā reizi gadā turpmākos piecus gadus.
- Objektus, kuri saņēmuši finansiālu atbalstu konservācijai vai restaurācijai, ir aizliegts izvest no Latvijas. Izņēmumi ir pieļaujami uz laiku, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem, ja priekšmets piedalās izstādē vai tiek restaurēts.

ņemts rakstisks apliecinājums. Tas nozīmē – pirms iesniegt projektu NAF atbalstam, ir jāpārlicinās par tā statusu. Ja tas vēl nav pieminekļis, tad ir jāuzraksta iesniegums iekļaušanai, ko mūsu eksperti turpmāk izvērtēs," par jauninājumu projekta nolikumā informē pārvaldes vadītājs. Viņš atgādina, ka pasaulē arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta mākslas un antikvāro priekšmetu nelegālas aprites apkarošanai. Vērtīgos priekšmetus ir sarežģīti paglābt no zādzībām – liela to daļa nav dokumentēta tādā kvalitātē, lai zādzību gadījumos tos varētu identificēt un izsludināt meklēšanā. Diemžēl tas attiecas arī uz sakrālajiem priekšmetiem, tāpēc ir svarīgi veicināt to apzināšanu un uzskaiti.

"Ar šo NAF projektu tiks pievērsta uzmanība kustamā kultūras mantojuma saglabāšanai – atsevišķas vērtības tiks izglābtas no potenciālas bojāejas, tiks izcelti šķietami necilu objektu patiesā izcilā vērtība, restaurācija atklās to "spožumu". Iespējams, ka no nezināmiem avotiem parādīsies kultūras vērtības, kuras iekļūs valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā. Tās kļūs zināmas sabiedrībai, tiks dokumentētas, iespējams, ka retu reizi tās būs arī apskatāmas. Kopumā tiks veicināta sabiedrības izpratne par kultūras man-

tojumā objektu dažādību un to restaurācijas specifiku," sabiedrības ieguvumus uzskaita Juris Dambis.

Rezumējot procesa virzību kopumā, jāsecina, ka sakrālā mantojuma spēks un nozīme sabiedrībā turpina pieaugt. Arī tie cilvēki, kas nepieder kādai konfesijai, spēj uztvert mākslas vērtības un iedvesmoties no sakrālās vides skaistuma, harmonijas, proporcijām, noskaņas, mākslinieciskā rokkraksta un meistarū amata augstākajiem sasniegumiem. Materiālais mantojums nav tikai daļa no pagātnes godības un aizejoša laika, tas palīdz arī šodien veidot tolerantu, kristīgās vērtībās balstītu dzīves modeli, kuru lūdzam svētīt savas valsts himnā – visi šie arhitektūras un mākslas darbi ir tapuši, slavīnot Dievu un lūdzot svētību cilvēkiem.

NĀKOTNES ATBALSTA FONDS

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

Bauskas Sv. Gara baznīca – lasāmpulsts restaurācija. Senākā saglabājusies celtnie Bauskas vecpilsētas daļā. Baznīcā saglabājusies vēsturiskā interjera elementi no 16.-18. gs.

Feimaņu katoļu baznīca (Rēzeknes novads) – vēsturisko koka solu restaurācija. Pašreizējo koka baznīcu vecā dievnama vietā uzcēla 1756. gadā. Baznīcas interjers slavens ar lustrām, kokgriezumiem rotātiem altāriem, koka skulptūrām u.c. Daži kādreizējie Feimaņu baznīcas mākslas priekšmeti ir pārvietoti un glabājas Rundāles pilī un Ermitāžā.

Rīgas Svētā Jāņa Eņģēliski luteriskā baznīca ir vecākais Latvijas Eņģēliski luteriskās Baznīcas dievnams Rīgā, kas latviešu draudzei pieder jau kopš 1582. gada. Esam atbalstījuši dažādus šīs baznīcas projektus, šajā gadījumā ieejas durvju restaurāciju.

spigana

Speciālizdevums

IEPAZĪSTI SAVU **AUGU ENERĢĒTIKU**

IZVEIDO DOBI KĀ SENLAIKU MUIŽĀS

SENČU TICĒJUMI PAR LABĀKAJIEM SĒJAS LAIKIEM

UZZINI, KAS NODERĪGS **NEZĀLĒS**

KURI AUGI IR **VISLABĀKIE PALĪGI PIRTNIECEI**

DARZA VEIDOŠANA PĒC HOROSKOPA

Pērc preses tirdzniecības vietās vai **latvijasmediji.lv**

/ZURNALSSPIGANA